

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

**Історичний факультет
Кафедра політології**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи

«27 серпня 2019 р.»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Ступінь бакалавра

Галузь знань

05 Соціальні та поведінкові науки

Шифр і найменування спеціальності

052 Політологія

Освітня програма Політологія

2019–2020 навчальний рік

Розробники: Василевич Юлія Валеріївна, кандидат історичних наук, доцент кафедри політології _____ (Василевич Ю. В.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від «27» серпня 2019 р.

Завідувач кафедри _____ (Ніколаєнко Н. О.)

«27» серпня 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень (ступінь)	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 8	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>	ДФН	
	Спеціальність <u>052 Політологія</u>		
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – реферат / мультимедійна презентація	Ступінь бакалавра	Рік підготовки:	
		2-й	
Загальна кількість годин – 240 год.		Семестр	
		3-й	4-й
		Лекції	
		2 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		2 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		116 год.	114 год.
Тижневих годин для денної форми навчання 1 семестр: аудиторних – 0,25, самостійної роботи студента – 7,5; 2 семестр: аудиторних – 0,4, самостійної роботи студента – 7		Загальний обсяг годин: 240 год.	
	Вид контролю: залік, екзамен		

Мова викладання – українська.

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання: 10 год. : 230 год. (4 % : 96 %).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та результати навчання

Політична історія – невід'ємна складова загальної історії та політичної теорії, що вивчає процеси розвитку політичних поглядів та ідей, формування державних та політичних структур, функціонування всієї політичної сфери суспільства в межах національних держав та у загальносвітовому масштабі. Серед суспільних дисциплін політична історія є самостійною дисципліною, з власним предметом вивчення і специфічним змістом. Вона має свій інструментарій дослідження, тобто методи, принципи дослідження, свої завдання, джерела.

Мета курсу передбачає наступне:

- привести в належну систему знання, одержані студентами з історії України, зокрема її політичним аспектом, в школі (училищі), доповнити їх матеріалом про новітні досягнення вітчизняної та зарубіжної історичної науки;
- підкреслити тісний зв'язок політичної історії України із світовою політичною історією, висвітлюючи конкретні події в рідній країні на фоні загальноісторичного світового процесу;
- виховувати студентів в патріотичному дусі, любові до своєї країни та свого народу;
- виробити у студентів підхід до суспільних явищ з позицій історизму, діалектичного розуміння

багатогранності й суперечливості вітчизняної політичної історії;

- розвивати вміння всебічно, критично аналізувати інформацію з різноманітних історичних та сучасних джерел, самостійно, творчо усвідомлювати проблеми суспільного розвитку у минулому та сьогодні;
- розвивати інтерес і повагу до історії свого народу, своєї держави, її політичного минулого.

Завдання вивчення дисципліни. Одним із головних завдань політичної історії є формування в молодого покоління суспільної свідомості, політичної культури, моралі, самостійного творчого мислення, вироблення політичної орієнтації. Формування історичної свідомості, яка відповідає потребам демократичного суспільства, набуває особливого значення й тому, що вона є водночас основою політичної культури.

Передумови для вивчення дисципліни. Система підготовки майбутніх фахівців із політології вимагає впровадження міждисциплінарного підходу. Тому вивчення пропонованої навчальної дисципліни засноване на взаємодоповнюючій організації навчального матеріалу, котрий студенти опанували в наступних навчальних курсах: «Загальна теорія політики», «Теорія держави і права», «Історія політичних вчень», «Філософія», «Соціально-політичні та країнознавчі студії», «Правознавство».

Навчальна дисципліна складається з 8-ми кредитів.

Очікувані результати навчання. Після освоєння дисципліни студенти повинні знати і вміти: основні проблемно-теоретичні питання курсу в їх історичній перспективі; вільно оперувати набутими історичними фактами для підтвердження основних теоретичних узагальнень; вміти вести наукову дискусію, відстоювати й аргументувати свою точку зору, знати погляди вітчизняних та зарубіжних істориків на ту чи іншу проблему; розглядати окремо взяте історичне явище в його розвитку, розуміти значення історичної події для долі українського народу, дати їй власну оцінку; вільно оперувати основними історичними поняттями та категоріями, орієнтуватися в часі, знати хронологію, видатних історичних політичних діячів; оцінювати сучасні явища політичного життя України з точки зору їх дальшої перспективи; знати історико-політичну карту України, вільно орієнтуватися в них.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **компетенціями:**

1. Загальнопредметні:

- орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства;
- застосовувати знання, уміння та особистий досвід у предметно-перетворювальній діяльності;
- продуктивно співпрацювати з партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі;
- використовувати у майбутній практичній діяльності нові наукові та практичні здобутки або інформацію;
- виявити здатність до співпраці, ясно, логічно висловлювати свою думку з проблемних питань дисципліни;
- оцінювати сучасні явища соціально-економічного та політичного життя України з точки зору їх дальшої перспективи; самостійно, творчо усвідомлювати проблеми суспільного розвитку у минулому та сьогодні.

2. Фахові:

- оцінювати і прогнозувати політичні і соціальні події в політичному минулому України;
- формувати власні оцінки, позиції щодо ставлення до минулого, сучасного і майбутнього України;
- використовувати принципи історичного підходу при інтерпретації різних подій суспільного життя як минулого, так і теперішнього;
- критично оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні, правові та інші події і явища на підставі відповідного обсягу знань.

3. Програма навчальної дисципліни

КРЕДИТ 1. Вступ до навчального курсу «Політична історія України».

Стародавня доба

Тема 1. Політична історія України як наука і навчальна дисципліна. Предмет і завдання курсу. Політична історія України як історія окремого народу і його держави та в контексті світової історії. Періодизація політичної історії України. Труднощі на шляху вивчення вітчизняної історії, їх об'єктивний і суб'єктивний характер. «Темні плями» в історії України і потреба їхнього всебічного висвітлення.

Наукова періодизація курсу політичної історії України: стародавня доба, княжа доба, литовсько-руська (польсько-литовська) доба, козаччина і Гетьманська держава, боротьба за українське національне відродження (XIX – поч. XX ст.), українська національно-демократична революція (1917–1920 рр.), радянська Україна і незалежна Українська держава.

Місце політичної історії України у системі гуманітарних наук. Значення курсу для фахової підготовки майбутніх політологів, виховання в них почуття патріотизму. Міжпредметні зв'язки у вивченні політичної історії України. Форми і методи проведення занять.

Джерела вивчення та історіографія політичної історії України. Рекомендована література загального характеру, підручники, довідники.

Тема 2. Найдавніші державні утворення на українських землях. Найдавніші народи та державні об'єднання на терені України. Кіммерійці (1500 – 700 рр. до н.е.) Їхнє життя, діяльність, війни з Урарту, Ассирією, Лідією. Таври (XIX – III ст. до н.е.). Заняття скотарством, землеробством, рибальством. Соціальна диференціація. Війни з сусідами. Скіфи (VII – III ст. до н.е.). Їхнє життя, діяльність, війни з кіммерійцями, таврами, персами, Македонією, гетами. Мала Скіфія і Неаполь Скіфський, Скіфські кургани. Сармати (III ст. до н.е. – III ст. н.е.). Їхнє життя і діяльність. Війни зі скіфами, Римом, готами, гунами.

Грецькі міста-колонії Північного Причорномор'я (VII – III ст. до н.е.). Причини їх заснування, господарське і політичне життя. Стосунки з сусідніми народами. Культура.

Держава готів у Північному Причорномор'ї (III – IV ст.). Війни з гунами, сарматами і антами. Прийняття християнства.

Соціально-економічні, географічні, етнічні та політичні чинники об'єднання східнослов'янських племен. Відносини з хазарами. Додержавні утворення у східних слов'ян. Передумови виникнення державності. Племінні князівства.

КРЕДИТ 2. Політична історія України в IX – XVI ст.

Тема 3. Давньоруська держава: політична історія. Політична історія Галицько-Волинського князівства. Дискусія про походження і співвідношення понять: слов'яни-русичі-українці. Варяги і норманська теорія. Її прибічники і противники.

Перші згадки про Київ: міфи і реальність. Перетворення Києва з політичного центру полянського союзу племен на державний центр східнослов'янських союзів. Аскольд і Дір. Перша спроба християнізації руських земель.

Утворення Київської Русі. Соціально-економічний та державний лад Київської Русі. Етапи політичної історії. Реформи Святослава і Володимира. Хрещення Русі. Династичні зв'язки. «Руська правда». Початок феодального дроблення. Історичне значення Київської Русі. Феодальна розробленість Русі. Розпад Київської держави. Монголо-татарська навала. Галицька і Волинська земля до поч. XII ст. Роман Мстиславич. Данило Галицький. Галицько-Волинське князівство за наступників Данила Галицького. Криза Галицько-Волинської держави. Її розпад.

Тема 4. Перехід українських земель під владу Литви та їхнє політичне становище в XIV – XVI ст. Експансія Литви, Польщі й Угорщини. Литовсько-Руська держава. Територія. Адміністративно-територіальний устрій українських земель наприкінці XIV ст. Суспільно-політичний лад. Польсько-Литовська унія. Кревська унія. Боротьба Литви й Москви за давньоруську спадщину. Галичина під владою Польщі. Зміни в соціально-політичному устрої Галичини. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Великого князівства Литовського і королівства Польського. Річ Посполита. Люблінська унія. Захоплення

українських земель Польщею. Адміністративно-територіальний устрій у складі Речі Посполитої. Соціальна структура суспільства. Шляхта. Магдебурзьке право. Фільварки і кріпосне право. Україна і Крим. Відсіч турецько-татарській агресії.

КРЕДИТ 3. Козаччина і Гетьманська держава

Тема 5. Запорозька Січ як фактор політичного життя українців. Козацька гетьманська держава – Гетьманщина. Виникнення українського козацтва. Передумови виникнення козацтва. Запорозька Січ. Реєстрове козацтво. Громадський устрій козацтва. Посилення козацтва наприкінці XVI – у першій половині XVII ст. Козацькі повстання. Петро Сагайдачний. Селянсько-козацькі повстання 20 – 30-х рр. Боротьба козацтва проти турецько-татарської агресії. Етнічна консолідація і національно-духовне піднесення українського народу у XV – першій половині XVII ст. Братський рух у боротьбі за політичну консолідацію українського суспільства. Брестська церковна унія: політичні причини та наслідки.

Соціально-політичні передумови української національної революції.

Державні процеси в Гетьманщині. Ліквідація старих структур державної влади і організація нових. Територіальний і адміністративно-військовий поділ України. Центральні і місцеві органи влади. Господарська і фінансова політика. Судівництво. Збройні сили. Релігійне питання. Налагодження дипломатичної служби. Стосунки з сусідніми державами. Соціальна структура українського суспільства та зміни в ній. Єврейське питання.

Тема 6. Козацько-гетьманська держава – Гетьманщина. Руїна (1658 – 1686 рр.): суспільно-політичний контекст. Криза козацької автономії. Характерні особливості розпаду української державності та загальний занепад. Руїна. Поділ України на дві частини по лінії Дніпра – Лівобережну і Правобережну. Боротьба старшинських груп. Іван Виговський. Гадацька угода. Юрій Хмельницький. Слободищенський трактат. Іван Брюховецький. Петро Дорошенко. Дем'ян Многогрішний. Втручання у справи України сусідніх держав: Польщі, Московської держави, Османської імперії, Кримського ханства.

Тема 7. Україна в останній чверті XVII – XVIII ст. Втрата Україною автономії. Ідея української державності в політиці лівобережних та правобережних гетьманів. Стабілізація політичного життя в Україні в кінці XVII століття. Наступ царизму на автономію України. Іван Мазепа. Україна і Північна війна. Конституція П. Орлика 1711 року. Обмеження влади лівобережних гетьманів. Діяльність Малоросійської колегії. Правління Гетьманського уряду (1735 – 1750). Гетьман К. Розумовський. Запоріжжя у 1709 – 1775 рр. Зруйнування Запорозької Січі у 1775 р. Еволюція соціальної структури України у XVIII ст. Взаємовідносини української та російської культур. Історичне значення існування Української Гетьманської держави другої половини XVII – XVIII століття.

Становище українських земель під владою Речі Посполитої в кінці XVII – XVIII століттях. Визвольні повстання 1702 – 1704 рр. С. Палій. Гайдамацькі рухи 1730 – 1760-х рр. Коліївщина. Рух опришків. Олекса Довбуш. Занепад та поділи Речі Посполитої. Нове політичне розчленування України Російською та Австрійською імперіями.

КРЕДИТ 4. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій.

Українське національне відродження

Тема 8. Політичні та економічні наслідки входження українських земель до складу Російської та Австрійської імперій. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі іноземних держав. Чисельність земель та його етнічний склад.

Криза кріпосництва і розвиток капіталістичних відносин. Початок промислового перевороту. Місце України в зовнішній торгівлі російської імперії.

Загострення соціально-економічних протиріч в Україні. Селянські повстання. У. Кармелюк.

Характер політики австрійського уряду щодо українців. Продовження реформ Марії Терези Йосифом II, їх роль у розвитку національно-культурного життя Галичини та Буковини. Буржуазна революція 1848 року. Скасування кріпосного права. Головна Руська Рада.

Криза феодалних відносин. Аграрна реформа 1861 р. та її результати в українському селі.

Буржуазні реформи 60 – 70-х рр., їх значення для подальшого розвитку України.

Тема 9. Українське національне відродження XIX ст. Політизація національного руху в Україні. Суспільно-політичне життя на українських землях у складі Росії. Діяльність масонських лож в Україні. Таємні дворянські організації.

Харківський політичний гурток 1826 р. і вільнодумство викладачів Ніжинської гімназії (1826 – 1830). Польське повстання 1830 – 1831 рр. і Правобережна Україна.

Кирило-Мефодіївське братство, ідеї та документи. Історико-політичне значення братства.

Початки національного і політичного відродження Західної України. Відновлення діяльності Львівського університету (1784). «Студіум Рутенум» (1787 – 1809). Роль греко-католицького духовенства в політичному і культурному житті краю.

«Руська трійця» та її роль у пробудженні національної свідомості і гідності західноукраїнського населення.

Вплив європейської революції 1848–1849 рр. на політичне життя українських земель. Австрійська конституція (1848) та її вплив на життя краю. «Головна руська рада» (1848 – 1851). Діяльність «Руського собору». Галицькі українці на з'їзді слов'янських народів у Празі. Перший досвід парламентаризму. Проблема поділу Галичини.

1848 р. на Буковині і Закарпатті.

Вплив на українське відродження громадського руху. Валуєвський циркуляр 1863 р. та Емський указ 1876 р. і репресії проти українства. Друга хвиля української політичної еміграції – М. Драгоманов, М. Зібер, С. Подолинський, Ф. Вовк.

Народницький рух 70–80-х рр. Внесок українців-народників у практику загальноросійської революційної боротьби. «Чигиринська змова». Криза українофільства і перші українські студентські громади 80-х рр. «Братство тарасівців» 1891 – 1893 рр. Опозиційна діяльність земств. ЗУБО та її значення.

Посилення національного руху на західноукраїнських землях. Громадсько-політична діяльність І. Франка, М. Павлика, О. Терлецького. Створення УРДП (1890). «Нова ера» – її ініціатори і провідники. «Новий курс» А.Вахнянина і О.Барвінського. Сеймові вибори 1895 р. «Криваві беденівські вибори» 1897 р. і загострення українсько-польського протиріччя. «Україна irredenta» Ю. Бачинського та її значення. Створення «Католицького русько-народного союзу», РУСДП та УНДП (1899). Перетворення Східної Галичини в «Український П'ємонт». А. Шептицький.

«Руська Рада» – важливий осередок українства на Буковині. Здобутки буковинських українців у боротьбі за місце в сеймі і парламенті.

Масова мадяризація українського населення Закарпаття.

КРЕДИТ 5. Українська національно-демократична революція (1917 – 1920 рр.).

Встановлення радянської влади в Україні

Тема 10. Україна на початку XX ст. (1900–1917 рр.). Шляхи і перспективи розвитку українського національно-визвольного руху на початку XX ст. Заснування РУП (1900) і її розкол. Діяльність УНП, «Спілки», УСДРП, УРДП, інших українських політичних об'єднань. Загальноросійські політичні партії і їхнє ставлення до українського питання.

Україна в революції 1905 – 1907 рр. Стратегія і тактика різних політичних угруповань. Робітничий і селянський рухи. Заворушення в армії і на флоті. Активізація національно-визвольного руху.

Третьочервневий переворот і посилення політичної реакції в країні. Репресії проти українства – закриття українських інституцій, часописів, переслідування національно-свідомих українців. Нова хвиля східноукраїнської політичної еміграції на Захід. Чорносотенні єврейські програми. Політичні наслідки столипінської реформи. Створення ТУП (1908). Політичні платформи видань «Рада», «Сніп», «Украинская жизнь», «Дзвін».

Українські фракції та українське питання в державних Думах Російської імперії.

Політичне життя Західної України. Українські фракції в австрійському парламенті та Галицькому Сеймі.

Україна в роки Першої світової війни. Політичні інститути Наддніпрянщини напередодні та

в роки війни, їхнє ставлення до неї. Посилення репресій проти українства.

Створення та діяльність Головної Української Ради, СВУ, Української Боевої Управи.

Антиукраїнська політика російських окупаційних властей в Галицько-Буковинському губернаторстві (арешти, масові депортації, насильницьке запровадження православ'я в Галичині).

Репресії австрійських властей проти населення Західної України після відступу російських військ. Акт «двох цесарів» про утворення Польської держави і надання найширшої автономії для єдиної Галичини без врахування інтересів українського населення. Розпуск Головної Української Ради і перехід її функцій до Української Парламентської Ради.

Тема 11. Національно-демократична революція в Україні (1917–1920 рр.). Становище в Україні після Лютневої революції. Утворення Центральної Ради. Проголошення автономії України. I та II Універсали Центральної Ради. Жовтневе збройне повстання у Петрограді й Україна. III Універсал Центральної Ради і проголошення УНР. Прорахунки Центральної Ради. Війна Радянської Росії з УНР. Проголошення незалежності УНР. Ультиматум Раднаркому. Проголошення самостійності України. IV Універсал. Брестський договір. УНР за австро-німецької окупації. Конституція УНР. Українська держава. Павло Скоропадський. Гетьманський переворот. Програма гетьмана Скоропадського. Внутрішня політика гетьманського уряду. Падіння гетьманату. Становлення й реформи Директорії. Міжнародне становище УНР. С. Петлюра. Україна під білогвардійською диктатурою. Відновлення радянської влади в Україні. Революційно-визвольний рух на західноукраїнських землях. Листопадове повстання. Державне будівництво ЗУНР. Є. Петрушевич. Злука УНР і ЗУНР. Україно-польська війна. Радянсько-польська війна. Ризький договір. Причини поразки та уроки Української революції 1917 – 1920 рр.

Тема 12. Становлення радянської влади в Україні. Основні риси радянського тоталітарного режиму. Спроби проголошення радянської влади в Україні. Радянська влада в Україні у 1919 р. Відновлення Радянської влади в Україні. Запровадження «воєнного комунізму». Радянська влада як форма більшовицької диктатури. Міжнародне і внутрішнє становище України на початку 20-х рр. XX ст. Утвердження радянського устрою в Україні в процесі утворення СРСР. Політична оцінка входження України до складу Радянського Союзу.

Соціально-політичне становище України у складі СРСР. Встановлення комуністичної монопартійної системи. Комуністична партія в політичній системі. Створення партійно-державної кадрової номенклатури.

КРЕДИТ 6. Українські землі у міжвоєнний період (1921–1938 рр.) та в роки Другої світової війни

Тема 13. Українські землі у міжвоєнний період (1921–1938 рр.) та в роки Другої світової війни. Причини переходу від «воєнного комунізму» до нової економічної політики, її зміст. Спроба створити ринкову економіку з елементами державного регулювання. Політична дискусія щодо національного питання. Політика «коренізації»: форма, зміст і результати. Прискорена індустріалізація й суцільна колективізація та їх наслідки. Голодомор 1932 – 1933 рр.

Посилення тоталітарного режиму, формування культу особи Сталіна. Посилення ролі репресивних органів у політичному житті. Впровадження партійної системи як засобу обмеження прав людини. Політична та ідеологічна цензура.

Політичні судові процеси середини 30-х рр. і поступова русифікація всіх сфер життя. Перенесення столиці України з Харкова до Києва. (1934). Конституція УРСР 1937 р. як ширма тоталітаризму. «Великий терор» 1937 та наступних років. Його причини, суть, наслідки.

Західноукраїнські землі між двома світовими війнами. Східна Галичина під польською окупацією. Доба реорганізації українських політичних партій та угруповань (1923–1930).

Участь українців у парламентських виборах 1928 р. Діяльність української фракції в польському парламенті. Політика «пацифікації»: її причини, суть, наслідки.

Доба активної політичної конфронтації (1930–1939).

Буковина під румунською окупацією. Румунізація всіх сфер українського життя і реакція корінного населення краю. Встановлення в 1938 р. в Румунії диктатури Кароля II і посилення політичної реакції в краю. Класова боротьба.

Закарпаття в складі Чехословаччини. Проголошення самостійності Карпатської України і боротьба з угорськими окупантами. Загарбання Закарпаття Угорщиною.

Українське суспільство у 1939–1941 рр. Радянсько-німецький пакт про ненапад 23 серпня 1939 року і міжнародні передумови вступу Червоної армії в Західну Україну і Західну Білорусію. Встановлення радянської політичної системи в Західній Україні.

Воєнні дії на території України у 1941–1944 рр. «Новий порядок». Наслідки окупації. Рух Опору на території України. Політична еволюція ОУН-УПА.

Визволення України і відновлення Радянської влади. Втрати України в роки війни.

Українське питання на Ялтинській конференції. Участь делегації УРСР в конференції Об'єднаних Націй в Сан-Франциско.

Тема 14. Україна в повоєнне десятиліття та в умовах десталінізації (1945 – 1964 рр.).

Післявоєнна відбудова і розвиток України в 1945 – 1949 рр. УРСР – співзасновниця Організації Об'єднаних Націй. Прискорення відбудови. IV п'ятирічка. Голод 1946 – 1947 рр. та його наслідки. Повоєнні репресії. Політична ситуація в Західній Україні. Соціально-економічний розвиток. Боротьба УПА проти радянської тоталітарної системи. Операція «Вісла».

Лібералізація суспільно-політичного життя УРСР в середині 1950 – 1960-х рр.: припинення масових репресій, реабілітація. Зміни в промисловості та сільському господарстві, соціальній сфері. Раднаргоспи. Зміни в аграрному секторі. Екстенсивні шляхи розвитку сільського господарства. Піднесення соціального статусу селянства. Реформування управління економікою.

КРЕДИТ 7. Україна в другій половині ХХ ст.

Тема 15. УРСР в другій половині 60-х – 80-х рр. ХХ ст. Перебудова та розпад СРСР.

Шістдесятники, самвидав, дисидентський рух як вияв політичної опозиції комуністичному режимові в Україні. Соціально-економічний та політичний розвиток. Неосталінізм. Нові тенденції в діяльності українського опозиційного руху. Промисловість, сільське господарство та соціальне життя.

Конституція УРСР 1978 р. Загроза кризи радянської системи. «Перебудова» і розпад Радянського Союзу.

Зростання соціальної та національної активності українського суспільства наприкінці 1980-х рр. Загальноукраїнський страйк шахтарів. Політичні реформи.

Тема 16. Суспільно-політичне життя в Україні в 90-і рр. ХХ ст. Політичні наслідки розпаду Радянського Союзу для України. Зростання громадсько-політичної активності суспільства. «Гласність» і повернення народові правди про минуле України. Початок формування багатопартійності в Україні.

Вибори до Верховної Ради УРСР 1990 р. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. Спроба державного перевороту в СРСР на події в Україні. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Референдум 1 грудня 1991 р.

Конституційний процес в Україні. Конституція України 1996 р.

Вибори до Верховної Ради 1998 р. Вибори Президента України 1999 р.

КРЕДИТ 8. Розбудова Української незалежної держави

Тема 17. Політичний розвиток України на рубежі ХХ – ХХІ ст. Політична ситуація в Україні на початку 2000-х рр. Вибори до Верховної Ради 2002 р. розстановка політичних сил напередодні президентських виборів 2004 р. Помаранчева революція.

Соціально-економічні та суспільні зрушення на сучасному етапі. Стан економіки. Суспільне життя. Відродження духовності. Мова, освіта, наука. Демократизація художньої сфери. Становище церкви. Зовнішня політика незалежної України.

Тема 18. Сучасний політичний процес в Україні. Інтегрування України в європейське та світове співтовариство. Соціально-економічне та культурне життя. «Газові» та «торгівельні війни» з Російською Федерацією. «Революція Гідності». Агресія Росії проти України. Анексія Криму. Президентські вибори 2014 р. Антитерористична операція. Угода про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Види роботи			
	Кількість годин			
	Л	Сем	С/р	Усього
Кредит 1. Вступ до навчального курсу «Політична історія України».				
Стародавня доба				
Тема 1. Політична історія України як наука і навчальна дисципліна	-	-	30	30
Тема 2. Найдавніші державні утворення на території українських земель				
Усього годин	-	-	30	30
Кредит 2. Політична історія України в IX – XVI ст.				
Тема 3. Давньоруська держава: політична історія. Політичний розвиток Галицько-Волинського князівства	1	-	29	30
Тема 4. Перехід українських земель під владу Литви та їхнє політичне становище в XIV – першій половині XVI ст. Українські землі під владою Речі Посполитої				
Усього годин	1	-	29	30
Кредит 3. Козаччина і Гетьманська держава				
Тема 5. Запорозька Січ як фактор політичного життя українців	1	-	29	30
Тема 6. Козацька гетьманська держава – Гетьманщина. Руїна (1658-1686 рр.): суспільно-політичний контекст				
Тема 7. Україна в останній чверті XVII – XVIII ст. Втрата Україною автономії				
Усього годин	1	-	29	30
Кредит 4. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій. Українське національне відродження				
Тема 8. Політичні та економічні наслідки входження українських земель до складу Російської та Австрійської імперій	-	2	28	30
Тема 9. Українське національне відродження XIX ст. Політизація національного руху в Україні				
Усього годин	-	2	28	30
Разом за 1 семестр				
	2	2	116	120
Кредит 5. Українська національно-демократична революція (1917 – 1920 рр.). Встановлення радянської влади в Україні				
Тема 10. Україна на початку XX ст. (1900 – 1917 рр.)	-	-	30	30
Тема 11. Національно-демократична революція в Україні (1917 – 1920 рр.)				
Тема 12. Становлення радянської влади в Україні. Основні риси радянського тоталітарного режиму				
Усього годин	-	-	30	30
Кредит 6. Українські землі у міжвоєнний період (1921–1938 рр.) та в роки Другої світової війни				
Тема 13. Українські землі у міжвоєнний період (1921 – 1938 рр.) та в роки Другої світової війни	-	1	29	30
Тема 14. Україна в повоєнне десятиліття та в умовах десталінізації (1945 – 1964 рр.)				
Усього годин	-	1	29	30
Кредит 7. Україна в другій половині XX ст.				
Тема 15. УРСР в другій половині 60-х – 80-хх рр. XX ст. Перебудова та розпад СРСР	-	1	29	30

Тема 16. Суспільно-політичне життя в Україні в 90-і рр. ХХ ст.				
Усього годин	-	1	29	30
Кредит 8. Розбудова Української незалежної держави				
Тема 17. Політичний розвиток України на рубежі ХХ – ХХІ ст.	2	2	26	30
Тема 18. Сучасний політичний процес в Україні				
Усього годин	2	2	26	30
Разом за 2 семестр	2	4	114	120
Разом годин	4	6	230	240

5. Теми лекційних занять

№	Назва теми	Кількість годин
Кредит 2. Політична історія України в ІХ – ХVІ ст.		
1.1	Тема 3. Давньоруська держава: політична історія. Політичний розвиток Галицько-Волинського князівства. Тема 4. Перехід українських земель під владу Литви та їхнє політичне становище в ХІV – першій половині ХVІ ст. Українські землі під владою Речі Посполитої.	1
Кредит 3. Козаччина і Гетьманська держава		
1.2	Тема 5. Запорозька Січ як фактор політичного життя українців. Тема 6. Козацька гетьманська держава – Гетьманщина. Руїна (1658-1686 рр.): суспільно-політичний контекст. Тема 7. Україна в останній чверті ХVІІ – ХVІІІ ст. Втрата Україною автономії.	1
Кредит 8. Розбудова Української незалежної держави		
2.	Тема 17. Політичний розвиток України на рубежі ХХ – ХХІ ст. Тема 18. Сучасний політичний процес в Україні.	2
Усього годин		4

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 8. Політичні та економічні наслідки входження українських земель до складу Російської та Австрійської імперій. Тема 9. Українське національне відродження ХІХ ст. Політизація національного руху в Україні.	2
2.	Тема 15. УРСР у другій половині 60-х – 80-х рр. ХХ ст. Перебудова та початок розпаду СРСР. Тема 16. Суспільно-політичне життя в Україні в 90-і рр. ХХ ст.	2
3.	Тема 17. Політичний розвиток України на рубежі ХХ – ХХІ ст. Тема 18. Сучасний політичний процес в Україні.	2
Усього годин		6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Вступ до навчального курсу «Політична історія України». Стародавня доба		
1	Політична історія України як наука і навчальна дисципліна	30
2	Найдавніші державні утворення на території українських земель	
Кредит 2. Політична історія України в ІХ – ХVІ ст.		
3	Давньоруська держава: політична історія. Політичний розвиток Галицько-Волинського князівства	29

4	Перехід українських земель під владу Литви та їхнє політичне становище в XIV – першій половині XVI ст. Українські землі під владою Речі Посполитої	
Кредит 3. Козаччина і Гетьманська держава		
5	Запорозька Січ як фактор політичного життя українців	29
6	Козацька гетьманська держава – Гетьманщина. Руїна (1658–1686 рр.): суспільно-політичний контекст	
7	Україна в останній чверті XVII – XVIII ст. Втрата Україною автономії	
Кредит 4. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій. Українське національне відродження		
8	Політичні та економічні наслідки входження українських земель до складу Російської та Австрійської імперій	28
9	Українське національне відродження XIX ст. Політизація національного руху в Україні	
Кредит 5. Українська національно-демократична революція (1917 – 1920 рр.). Встановлення радянської влади в Україні		
10	Україна на початку XX ст. (1900 – 1917 рр.)	30
11	Національно-демократична революція в Україні (1917 – 1920 рр.)	
12	Становлення радянської влади в Україні. Основні риси радянського тоталітарного режиму	
Кредит 6. Українські землі у міжвоєнний період (1921–1938 рр.) та в роки Другої світової війни		
13	Українські землі у міжвоєнний період (1921–1938 рр.) та в роки Другої світової війни	29
14	Україна в повоєнне десятиліття та в умовах десталінізації (1945 – 1964 рр.)	
Кредит 7. Україна в другій половині XX ст.		
15	УРСР в другій половині 60-х – 80-х рр. XX ст. Перебудова та розпад СРСР	29
16	Суспільно-політичне життя в Україні в 90-і рр. XX ст.	
Кредит 8. Розбудова Української незалежної держави		
17	Політичний розвиток України на рубежі XX – XXI ст.	26
18	Сучасний політичний процес в Україні	
Усього годин		230

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання складається з двох напрямів:

- 1) підготовка та захист реферату;
 - 2) презентація результатів дослідження у формі мультимедійної презентації Microsoft Power Point.
 Основне завдання цих видів діяльності – спонукати студентів до творчої активності, самостійності, прищепити вміння узагальнювати вивчену літературу
- Загальні вимоги до виконання індивідуального завдання:*
1. Дотримуватись правил виконання робіт та рекомендацій викладача.
 2. Назва наукової роботи повинна бути, по можливості, короткою, відповідати по суті вирішеної наукової проблеми (задачі), вказувати на мету дослідження і його завершеність. Іноді для більшої конкретизації до назви слід додати невеликий підзаголовок.
 3. При написанні роботи автор повинен обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати.
 4. Необхідно стисло, логічно і аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології.

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	незараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного, кредитного і підсумкового оцінювання знань.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі проведення занять. Його основним завданням є встановлення й оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів кредиту, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх занять, закріплення знань, умінь і навичок.

Формами поточного оцінювання є індивідуальне і фронтальне опитування студентів, робота на практичних заняттях, виконання студентами різних видів письмових (самостійних робіт) робіт.

Оцінюванню навчальних досягнень підлягають основні результати вивчення студентами змісту тематики кредиту, з урахуванням результатів контрольної роботи, поточної успішності, виконання нормативів, додаткової самостійної роботи та навчальної активності студентів.

Завдання *підсумкового контролю* є підсумкова перевірка глибини засвоєння студентом програмного матеріалу дисципліни, здатність творчого використання набутих знань, умінь сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни тощо.

Критерії оцінювання знань і умінь студентів із навчальної дисципліни:

«Відмінно»

- повне виконання вимог навчальної програми; глибоке засвоєння та розуміння програмного матеріалу, необхідного для кваліфікованого аналізу та оцінки політичних явищ та подій; здатність вільно орієнтуватись у визначенні основних категорій та понять з кожної теми; вміння давати вичерпні та аргументовані відповіді на поставлені запитання; глибокий, всебічний аналіз політичних процесів і явищ; чіткий виклад і вміння обґрунтувати власний погляд на розглянуті питання; творче опрацювання основної та додаткової літератури до всіх тем.

«Добре»

- повне виконання вимог навчальної програми; засвоєння та розуміння всього програмного матеріалу, здатність до загального аналізу явищ та подій; визначення категорій та понять з незначними помилками у дефініціях; вміння давати обґрунтовані, послідовні, з окремими порушеннями логіки та повноти викладу відповіді; загальний політологічний аналіз політичних процесів і явищ у світі; опрацювання основної літератури до всіх тем навчальної дисципліни.

«Задовільно»

- виконання основних вимог навчальної програми та планів семінарів (практичних); засвоєння основних положень програмного матеріалу; неповне, але достатнє висвітлення розглянутих питань; наявність помилок у відповідях; здатність орієнтуватись у визначенні категорій та понять; порушення логіки та аргументованості у висвітленні питань; поверхове ознайомлення з основною літературою до всіх тем.

«Незадовільно»

- невиконання вимог навчальної програми та планів семінарів (практичних); незнання програмного матеріалу; невміння визначати категорії та поняття; відсутність навичок аналізувати культурні процеси і явища; відмова від відповіді на одне чи декілька запитань; необізнаність з рекомендованою літературою.

Оцінка за виконання ІНДЗ, завдань самостійної роботи виставляється з урахуванням таких

параметрів:

- високий понятійний рівень;
- глибина, широта, повнота питання, що висвітлюється;
- осмисленість і усвідомленість затверджених положень теми, яка розкривається студентом;
- логічність та послідовність під час відповіді;
- доведення та аналіз теорій, концепцій, вчень, які вивчалися;
- самостійність мислення;
- впевненість у правоті своїх суджень;
- вміння виділяти головне;
- вміння встановлювати між предметні та внутрішньопредметні зв'язки;
- вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми;
- стилістично грамотна мова.

Кількість балів у кінці 1 семестру повинна складати від 200 до 400 (за 4 кредити), у кінці 2 семестру повинна складати від 200 до 400 (за 4 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань

Розподіл балів, які отримують студенти

1 семестр

Поточне оцінювання та самостійна робота									ІНДЗ	КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	20	160	400/100
20	20	20	20	20	20	20	40	40			

2 семестр

Поточне оцінювання та самостійна робота									ІНДЗ	КР	Екзамен	Накопичувальні бали/сума
T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	30	160	40	400/100
15	15	20	15	15	15	15	30	30				

10. Засоби діагностики

Засоби діагностики успішності навчання передбачають оцінювання усних і письмових відповідей під час семінарських занять; проведення бліцопитувань усіх присутніх студентів групи, або вибіркове опитування частини студентів; написання контрольних робіт; поточне тестування після вивчення змістового блоку тем); перевірка конспектів першоджерел, захист реферату (доповідей) за обраною темою, презентація наукових досліджень тощо.

Загальну підсумкову оцінку студенти одержують шляхом складання набраних балів із дисципліни за роботу протягом семестру та балів за іспит згідно з рейтинговими нормативами.

11. Методи навчання

Методи навчання: 1. Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти отримують знання з лекції, навчальної та методичної літератури, за допомогою інших засобів у «готовому» вигляді. Сприймаючи та осмислюючи факти, оцінки та висновки, студенти залишаються в межах репродуктивного (відтворюючого) мислення. Цей метод підходить особливо при передачі великого обсягу інформації. 2. Репродуктивний метод. До нього відносять застосування вивченого на основі взірця або правила. Діяльність студентів має алгоритмічний характер. 3. Метод проблемного викладу. Викладач формулює пізнавальну задачу, а далі, використовуючи систему доказів, порівнюючи різні точки зору та підходи, показує спосіб вирішення поставленого завдання. 4. Частково-пошуковий, або евристичний метод. Він полягає в організації активного пошуку рішення висунутих у процесі навчання або самостійно сформульованих пізнавальних задач під керівництвом педагога або на основі евристичних програм та вказівок. Процес мислення

при цьому набуває продуктивного характеру, водночас знаходиться під контролем викладача або самоконтролем на основі роботи над програмами та навчальними посібниками. Різновид – евристична бесіда на семінарах та колоквиумах. 5. Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблеми та задач та короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу та проводять іншу роботу пошукового характеру. Створюються передумови для оволодіння методами наукового дослідження.

12. Рекомендована література

1. Білоцерківський В. Я. Історія України : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2007. 536 с.
2. Велика війна 1914–1918 рр. і Україна / упоряд. О. Реєнт. К. : Вид-во КЛІО, 2013. 784 с.
3. Гай-Нижник П. УНР та ЗУНР: становлення органів влади і національне державотворення. К. : ЩеК, 2010. 304 с.
4. Горобець В. «Чорна рада» 1663 року. Передумови, результати, наслідки. К.: Ін-т історії України НАН України, 2013. 2006.
5. Горобець В. М. Україна: Люблінська унія та народження нової вітчизни. К. : Кріон, 2009. 203 с.
6. Горюнова К. І. Євроінтеграція : навч. посіб. К. : Академвидав, 2013. 221 с.
7. Історія України: Новітня доба : навч. посіб. / В. М. Литвин, В. Ф. Колесник, А. Г. Слюсаренко та ін. ; за ред. В. М. Литвина. К. : Академвидав, 2012. 480 с.
8. Історія України : навчальний посібник / уклад. І. І. Лаврова ; М-во освіти і науки України. Маріуполь : ПДТУ, 2014. 142 с.
9. Історія України : навчально-методичний посібник / Н. О. Рижева, О. С. Козирев, М. Е. Козирева, Ю. В. Василевич. Миколаїв : Іліон, 2014. 534 с.
10. Кульчицький С. Сталінський «сокрушительный удар» 1932–1933. К. : Темпора, 2013. 316 с.
11. Наймарк Н. М. Геноциди Сталіна / пер. з англ. В. Старка. К. : Києво-Могилянська академія, 2011. 135 с.
12. Нариси історії Української революції 1917–1921 років / гол. редкол. В. А. Смолій ; кер. авт. кол. В. Ф. Верстюк. К. : Наук. думка, 2012. Кн. 2. 464 с.
13. Патриляк І.К. Україна в роки Другої світової війни. Спроба нового конституційного погляду / І. К. Патриляк, М. А. Боровик. К. : Меланіка, 2010. 590 с.
14. Політична енциклопедія / гол. ред. Ю. Левенець. К. : Парлам. вид-во, 2011. 808 с.
15. Політична історія України : посібник / за ред. д. іст. н., проф. В. І. Танцюри. К. : Академія, 2001. 488 с.
16. Смолій В. А. Українська національна революція XVII століття (1648–1676) / В. А. Смолій, В. С. Степанков. К. : Києво-Могилянська академія, 2009. 447 с.
17. Солдатенко В. Проект «Україна» 1917–1920 рр. Постаті. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 511 с.
18. Танцюра В. І. Історія України : навчальний посібник / В. І. Танцюра, С. М. Куліш, О. О. Пересада. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014.
19. Тимченко В. В. Відносини Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки (листопад 1919 – квітень 1920 рр.). К. : Ін-т історії України НАН України, 2013. 347 с.
20. Україна: політична історія XX – початок XXI ст. / ред. рада : В.М. Литвин (голова) та ін. ; редкол. : В. А. Смолій, Ю. А. Левенець (співголови) та ін. К. : Парламентське видавництво, 2007. 1028 с.
21. Українська революція 1917–1921 років: погляд із сьогодення / гол. редкол. В. М. Литвин. К. : Укр. ін.-т нац. пам'яті, 2013. 656 с.
22. Чухліб Т. Іван Мазепа. К. : Арій, 2013. 224 с.
23. Шаповал В. М. Історія Основного Закону: конституційний процес в Україні у 1990–1996 рр. / В. М. Шаповал, А. В. Корнєєв. Х. : Фоліо, 2011. 111 с.
24. Шитюк М. М. Голодомор 1932–1933 років в Україні в сучасній історіографії (1986–2009 роки) / М. М. Шитюк, К. В. Назарова. Миколаїв, 2012. 228 с.
25. Яремчук В. Д. Українська багатопартійність Наддніпрянської і Західної України: компаративний аналіз (1899–1918 рр.). К. : Ін-т історії України НАН України, 2012. 504 с.

13. Інформаційне забезпечення дисципліни

Світлична В. В. Історія України : навчальний посібник. 4-е вид. К. : Каравела, 2005, 2006, 2007. 400 с.	15
Алексєєв Ю. М. Історія України : навчальний посібник / Ю. М. Алексєєв, А. Г. Вертегел, В. М. Даниленко. К. : Каравела, 2004. 256 с.	9
Кормич Л. І. Історія України від найдавніших часів і до XXI століття : навч. посібник / Л. І. Кормич, В. В. Багамський. 2-е вид., доп. і перероб. Харків : Одіссей, 2001. 480 с.	1
Історія України та її державності : навчальний посібник для студентів вищих закладів. 3-тє вид., перероб. і доп. Львів : Бескид Біт, 2005. 368 с. : іл.	10
Бойко О. Д. Історія України : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 3-тє вид., виправ., доп. К. : Академія, 2006. 688 с.	7
Історія України : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. : Центр навчальної літератури, 2003. 367 с.	5
Козирев О. С. Історія України : навчально-методичний посібник. Миколаїв : Вид-во МДУ ім. В.О. Сухомлинського, 2007 Ч. 1: Від найдавніших часів до кінця XVIII століття. 120 с.	10
Історія України : посібник для студентів вищих технічних навчальних закладів. К. : Академія, 2001. 480 с.	10
Губарев В. К. Історія України : конспект лекцій для студентів і викладачів. Донецьк : БАО, 2008. 352 с.	1
Білоцерківський В. Я. Історія України : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 3-тє, випр. і доповн. К. : Центр навчальної літератури, 2007. 536 с.	5
Король В. Ю. Історія України : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 3-тє, випр. і доповн. К. : Академія, 2008. 496 с.	6
Історія України : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К. : Академія, 2002. 480 с.	2
Гончарук П. С. Історія України з найдавніших часів до початку XX століття : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге вид. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. 528 с.	3
Крупник Л. О. Історія України: формування етносів, нації, державності. К. : Центр навчальної літератури, 2009. 216 с.	4
Лазарович М. В. Історія України : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. : Знання, 2008. 683 с.	1
Лановик Б. Д. Історія України : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Б. Д. Лановик, М. В. Лазарович. К. : Знання-Прес, 2003. 733 с.	1
Литвин В. М. Історія України : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. : Наукова думка, 2006. 728 с.	1
Мельник А. І. Історія України. К. : Центр навчальної літератури, 2000. 88 с.	20
Остафійчук В. Ф. Історія України: сучасне бачення : навчальний посібник. 4-ге вид., виправ. К. : Знання-Прес, 2008. 424 с.	1
Савченко Н. М. Історія України: модульний курс : навч. посібник / Н. М. Савченко, М. К. Подольська. К. : ІНКОС, Центр навчальної літератури, 2006. 544 с.	10
Шитюк М. М. Землі української постаті знанні : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М. М. Шитюк, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2011. 724 с.	2
Юрій М. Ф. Історія України : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. : Кондор, 2004. 252 с.	1

Інформаційні ресурси

1. Політична історія України : посібник / за ред. д. іст. н., проф. В. І. Танцюри. К. : Академія, 2001. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/235-poltichna-storya-ukrani-tantsyura-v-.html>
2. Білоцерківський В. Я. Історія України : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2007. – URL: <http://textbooks.net.ua/content/category/35/61/41/>
3. Бойко О. Д. Історія України : посібник. 2-ге вид., доп. К. : Академія, 2002. 662 с. URL: <http://istfak.org.ua/biblioteka-istfak/elektronna-biblioteka/category/9-istoriya->

ukrajini?download=49:boiko-o-d-istoriia-ukrainy-posibnyk

4. Гусєв В. І. Історія України : підруч. для інозем. студ. вищ. навч. закл. / В. І. Гусєв, Г. Д. Казьмирчук, В. П. Капелюшний, М. Г. Казьмирчук, Г. С. Черевичний ; кер. авт. кол. Г. Д. Казьмирчук. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 464 с. URL: http://www.history.univ.kiev.ua/humanitary/book_ukr.pdf
5. Енциклопедія історії України. – URL: <http://www.litopys.com.ua/>
6. Історія України : словник-довідник для студентів вищих навчальних закладів / М. В. Яцюк, Л. М. Жванко, О. Л. Рябченко, Г. Г. Фесенко ; за ред. М. В. Яцюка ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х. : ХНАМГ, 2010. 247 с. URL: http://eprints.kname.edu.ua/18656/1/5_ІСТОРИЯ_УКРАЇНИ_СЛОВНИК__на_друк_н.pdf
7. Лазарович М. В. Історія України : підручник. 3-тє вид., стер. К. : Знання, 2013. 685 с. URL: http://libfree.com/125444658-istoriyaistoriya_ukrayini__lazarevich_mv.html
8. Мирончук В. Д. Історія України : навчальний посібник / В. Д. Мирончук, Г. С. Ігошкін. К. : МАУП, 2002. URL: <http://textbooks.net.ua/content/category/35/51/41/>
9. Танцюра В. І. Історія України : навчальний посібник / В. І. Танцюра, С. М. Куліш, О. О. Пересада. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. URL: http://philosophy.karazin.ua/ua/kafedra/metod_ua/pdf/Hist_of_Ukraine.pdf
10. Український історичний термінологічний словник історії. URL: <http://www.marazm.org.ua/istoria/termin/index.php>
11. Сайт «Історія України» пропонує книги: Наталія Яковенко «З найдавніших часів до кінця XVIII ст.» та Ярослав Грицак «Формування модерної української нації XIX–XX ст.». URL: <http://history.franko.lviv.ua/>
12. Сайт «Історія України» пропонує повнотекстові версії книг: Орест Субтельний «Історія України» (видання 1991 року), Ілько Борщак, Рене Мартель «Іван Мазепа» (видання 1931 року), Михайло Грушевський «Ілюстрована Історія України» (репринтне видання 1913 року) та інші. URL: <http://uahistory.kiev.ua/>
13. Веб-ресурс «ARATTA» пропонує електронну версію Енциклопедії «Трипільська цивілізація» - академічне видання про державу Аратта. URL: <http://aratta.vinnitsa.com/a2.html>
14. Електронна бібліотека давньої української літератури «Ізборник». Історія України IX – XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації українського літопису, хроніки, життя, апокрифи, граматики, лексикони, історично-мемуарна проза, перекладні та поетичні твори, Слово о полку Ігоревім тощо. URL: <http://litopys.org.ua/index.html>
15. Сайт «Українська історична бібліотека» (UKRAINIAN HISTORICAL LIBRARY) пропонує повнотекстові версії історичних документів, наукових статей, монографій з фонду бібліотеки. URL: <http://www.ukrhistory.narod.ru>
16. Електронна версія книги Серафіма Юшкова «Нариси з історії виникнення і початкового феодалізму в Київській Русі». URL: <http://litopys.org.ua/yushkov2/yush.htm>